

A rendszerváltoztatás kormánya

Az 1980/90-es évek fordulója valóban nagy változást hozott hazánk életében: egy a magyar népre erőltetett rendszer megbukott, s vele egy időben válságba került a szovjet politikai rendszer, ahol nem is elsősorban a mindennapi politika lett fenntarthatatlan, hanem a gazdasági élet került válságos állapotba. Valójában egy politikai és katonai szövetség omlott össze látványosan, amely hatalmas földrajzi térben évtizedeken keresztül „képviselte” a „jót” és az „igazságosságot”, de a hangzatos jelszavak mögött már nem volt semmi, a gazdasági összefogás eredményei helyett zavaros állapotok lettek úrrá. Egyszerűen szükséggé vált a rendszerváltoztatás, egy új politikai és gazdasági forma kialakítása, amely utat nyithatott egy másmilyen politikai és gazdasági jövő kialakításához. Azért nagy volt a kockázat: a szovjet hadsereg – létszámát tekintve – bármikor képes lett volna az egészet megakadályozni, a lázadókat mőresre tanítani, de moráljában erre már gyenge és széteső volt. Míg 1956-ban ez Magyarország és Lengyelország, 1968-ban Csehszlovákia esetében sikerrel ment, 1990-ben már reménytelen vállalkozás lett volna. Maga a Szovjetunió is válságban volt: a nemzetiségi ellentétek, az elnyomott nemzetek (például a Baltikumban) szabadságvágya megbénította a szovjet államot, meg sem kísérelték az alkudozást, inkább az engedékenyebb magatartást választották. 1989-ben a magyar államhatalmat tárgyalóasztalhoz kényszerítették, ahol a hatalom és a lázadó ellenzék megegyezett a szabad választásban, az ingerlő hatalmi formák (munkásörtség, az egypártrendszer, sajtószabadság tiltása stb.) felszámolásában. A közel féléves választási küzdelem után kisebb meglepetésre az MDF győzött, megalakult az Antall-kormány, amelynek léte és politikája egy évtizeddel előbb még elképzelhetetlen lett volna. E kormány tevékenységét kutatja a Veritas Történetkutató Intézet, amely az elmúlt években számos kitűnő könyvet és feldolgozást adott az olvasók kezébe. Az elmúlt évben látott nyomdai napvilágot Tóth Eszter Zsófia *A rendszerváltoztatás tükröreflexei. Politikustársak, közéleti szereplők emlékezései Antall József miniszterelnök és kormányának munkásságára* c. könyve, amely három részből áll: a kötet első részében az Antall-kormány és a Boross-kormány minisztereivel készült interjúk, amelyeket a Veritas Intézet munkatársai – elsősorban Tóth Eszter – készítettek el. Ezt a részt követik a Feledy Tamás Forradalom a jog útján című filmjének szereplőivel készült visszaemlékezések részletei. A harmadik részben Antall József kevésbé ismert interjúiból szerkesztett részletek következnek, ezáltal érhetőbbé válik az akkori politikai, gazdasági helyzet, illetve világossá válik, hogy a korabeli sajtó miért tiltotta a nagyközönség részletes tájékoztatását.

A kötet szerkesztője, Tóth Eszter írja a könyv bevezetőjében: „E kötet célja az értékmérés, az értékadás. Olvasás közben a rendszerváltoztatás folyamatával, a háttérben játszódó folyamatokkal ismerkedhetünk meg, belecseppenhetünk az 1980-as évek végének, az 1990 évek elejének világába... Élet közelívé válnak a nagypolitika történései, beláthatunk az egykori döntési folyamatokba is, megismerhetjük az egy-egy kérdéskörrel kapcsolatos, árnyalt véleményeket is. Az interjúk azokkal a miniszterekkel készültek el, akik vállalták a történelmi szempontokból kiemelkedő jelentőségű beszélgetést, az emlékek feltárását.”

A beszélgetések logikai felépítése mindegyik személynél azonos volt: a gyermek- és ifjúkor; hogyan kapcsolódott be a rendszerváltoztatás folyamatába? Ki volt a politikai példaképe? Hogyan történt miniszteri felkérése? Mire a legbüszkébb e folyamatban?

A beszélgetésekből kitűnik, hogy az Antall-kormány miniszterei 1990 előtt alig vagy egyáltalán nem ismerték egymást, ez vonatkozik Antall Józsefre is. A rendszerváltó kormány küzdelmes napjai, hetei kovácsolják valóban egy csapatá a kormány tagjait, az ún. taxisbloká a fordulópont, amit mindegyik interjúalany más-más formában élt át, hiányolták a beteg, frissen operált miniszterelnököt, egymást segítve, támogatva oldották meg a súlyos helyzetet. Mindegyik interjúban szóba került a kárpótlás, a társadalmat megosztó mesterséges ingerkedések, a különböző kisebb merényletek kérdése. Központi kérdés természetesen a „lerobbant” magyar gazdaság újjáépítésének, a külföldi gazdasági segítség kérdései, a külföldi tőke megtelepedése úgy, hogy ne sértse a magyar szuverenitást.

Az interjúsorozat Andrásfalvy Bertalannal kezdődik, érintve Boross Péter miniszterelnököt, végül Szabó Tamással végződik. Mindegyik volt miniszternél szóba kerültek miniszteri tárcájuk legfőbb gondjai, a múltból örökölt problémák, a menetközben jelentkezett újabb kérdések. A nem „miniszteri” emlékezések közül kiemelkedik Orbán Viktor 1994-ben tett nyilatkozata, Kulin Ferenc, a történész és politikus emlékezése Antall Józsefre, valamint O'sváth György gondolatai Antall Józsefről. Vele kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy Antall József gyerekkori barátja volt, aki – ebből fakadóan – más szemszögből is látta az 1990-es évek elejének hétköznapi buktatóit. Az Antall József-nyilatkozatok mindegyike más-más évekből származik, közöttük a legismertebb az ún. „pizsamás interjú”, amely műtétje után Antall József első megnyilatkozása volt a taxisblokádról, a felelőtlenségről és az összefogásról.

Értekes kiegészítő fejezet az Antall- és a Boross-kormány miniszteri felsorolása, a kötetben interjúalanyként nem szereplő miniszterek rövid életrajzi ismertetése.

Kitűnő könyvet vehet kezébe az olvasó, olyan témából, ami 25 év távlatából is foglalkoztatja nemcsak az eseményeket átélőket, de a kortársakat is.

(A rendszerváltoztatás tükrökrelexei. Politikustársak, közéleti szereplők emlékezései Antall József miniszterelnök és kormányának munkásságára. Szerkesztette és írta: Tóth Eszter Zsófia. /Veritas füzetek 11./ Budapest, 2018, Magyar Napló, 210 p.)